

BELGE**ULUSLARARASI BAZI ÖRGÜTLER VE SÖZLEŞMELER**

Gaye YILMAZ*

Kapitalizmin kurumsallaşma düzeyi ve her bir kurumun işlevinin yanı sıra kurumların birbiriyle ilişkilerini özet biçimde anlatan aşağıdaki çalışmada, esas olarak kapitalist örgütlerin kendi kaynaklarından yararlanılmıştır. Yaşamın bütün alanlarını kapsayan bu güç odaklarının işleyişi, kapitalist sistem içindeki ittifakların hangi düzeyde (makro) gerçekleştiğini ortaya koyarken, sistemin rekabet olgusundan kaynaklanan çatışmalı yapısı ise, tek tek sektörlerde birebir şirketler arasında yaşayan mikro ölçekteki savaşımlardan (şirket evlilikleri, tümünden el değiştirmeler vb.) günlük olarak izlenebilmektedir. Bu bağlamda, aşağıda özet bilgileri aktarılan kapitalist kurum ve bloklama, okuyucu üzerinde bir çaresizlik duygusu uyandırmak yerine, karşı karşıya bulunduğumuz ve her an her alanda iç içe olduğumuz sistemin yapılanmasını anlama ve emek gücünü satarak yaşayan kitleler açısından doğru örgütlenme zeminini oluşturma zenginliği katacağı umuduydu...

1- ULUSLARARASI ÖRGÜTLER

Kapitalizmin kurumsallaşma düzeyi ve her bir kurumun işlevinin yanı sıra kurumların birbirleriyle ilişkilerini özet biçimde anlatan aşağıdaki çalışmada, esas olarak kapitalist örgütlerin kendi kaynaklarından yararlanılmıştır. Yaşamın bütün alanlarını kapsayan bu güç odaklarının işleyişi, kapitalist sistem içindeki ittifakların hangi düzeyde (makro) gerçekleştiğini ortaya koyarken, sistemin rekabet olgusundan kaynaklanan çatışmalı yapısı ise, tek tek sektörlerde birebir şirketler arasında yaşanan mikro ölçekteki savaşımlardan (şirket evlilikleri, tümünden el değiştirmeler v.b) günlük olarak izlenebilmektedir. Bu bağlamda, aşağıda özet bilgileri aktarılan kapitalist kurum ve bloklama, okuyucu üzerinde bir çaresizlik duygusu uyandırmak yerine, karşı karşıya bulunduğumuz ve her an her alanda iç içe olduğumuz sistemin yapılanmasını

anlama ve emek gücünü satarak yaşayan kitleler açısından doğru örgütlenme zeminini oluşturma zenginliği katacağı umuduydu...

1- ICC – International Chamber of Commerce: Uluslar arası Ticaret Odası-Paris. Kuruluş: Örgüt, 1919 yılında, kendilerine "Barış Tacirleri" adını veren dünya ölçeğindeki en büyük şirketlerin yöneticileri tarafından kuruldu. Kapitalizmin en eski kurumsal yapısı. Birleşmiş Milletler'in kuruluşu sırasında Örgüt'e, BM içinde en üst düzeyde danışmanlık statüsü verildi. Üyeleri: Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 130'dan fazla ülkeden 7000'i aşkın ulusötesi ve çok uluslu şirket. Faaliyeti: Üyeleri adına, Hükümetlerle görüşerek, sermaye açısından risk oluşturabilecek girişimleri engellemek ve sermaye-yanlısı politikaları yönlendirmek, hızlandırmak.

2- UN – United Nations : Birleşmiş Milletler – Cenevre. Kuruluş: 1945. Üyeleri : 1945 yılında 51 üye devletin iştirakiyle kurulmuş, halihazırda üye olan devlet sayısı 185. Birleşmiş Milletler çatısı altında, özel anlaşmalarla kurulan ya da ayrıca kurulmuş olup; BM ile organik bağ kuran toplam 14 adet Özel İhtisas Kurumu bulunuyor. Bu kurumlardan bazıları : ILO-Uluslar arası Çalışma Örgütü, WHO-Dünya Sağlık Örgütü, FAO-Dünya Gıda Örgütü, IMF-Uluslar arası Para Fonu, WB-Dünya Bankası. Örgütün, 1945 yılında San Francisco'da yapılan ilk toplantısına sunulan önerileri hazırlayan ülkeler, Çin, Sovyetler Birliği, İngiltere ve ABD. 1960'lı ve 70'li yıllarda gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin hak ve çıkarlarını gözeten bir topluluk olarak lanse edilen Örgüt, 90'lı yılların sonundan itibaren ulusötesi şirketler ve bu şirketlerin örgütlendiği ICC ile ilişkilerini daha da güçlendirdi ve hakların sembolü olarak bilinen BM logosunu büyük meblağlar karşılığında ulusötesi şirketlere satmaya başladı. BM logosu taşıyan şirketler, Örgüt'le yakın işbirliği içinde oldukları imajını vererek rekabet yarışında öne geçmeyi hedefliyor.

*T.MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu

3- IMF – International Monetary Fund : Uluslar arası Para Fonu. Merkezi: Washington D.C. Kuruluş: 1944 yılında ABD'nin New Hampshire kentinde toplanan Bretton Woods Konferansında kabul edilen White Planı çerçevesinde 1946 yılında kuruldu. Üyeleri: Halihazırda 183 devletin üye olduğu Kurumun amacı: Uluslar arası finansal işbirliğini geliştirmek ve pekiştirmek, ekonomik istikrara katkıda bulunmak, üye ülkelerin ödemeler bilançosunda dengeye ulaşılması konusunda yardımda bulunmak. Faaliyetleri: Stand-By anlaşmaları ya da Yoksulluğu Azaltma Projeleri üzerinden ve talep edilmesi halinde ülkelere faizle borç kredi temin ediliyor. Sağlanan krediler çerçevesinde yapılan anlaşmalarda temel amaç, kamunun sosyal harcamalarını kısıtlayarak, kamuda istihdam edilen personel sayısını azaltarak ve özelleştirme v.b araçlarla bütçe gelir kalemlerini arttırarak ülke bütçelerinin dış borçları ödeyebilecek yapıya kavuşturulmasını sağlamak. IMF, DTÖ ve OECD gibi örgütlerle de yakın temas halinde çalışan, bu örgütlere finansal konularda danışmanlık hizmeti veren bir kurum.

4- WB – World Bank Group: Dünya Bankası Grubu. Kuruluş: 1944. Bretton Woods Konferansının ikinci temel ürünü olan Banka Grubunun halihazırda 180'i aşkın üyesi bulunuyor. Grubun amacı: Tek tek ülkelerdeki özel sektör girişimlerini teşvik etme amacıyla kredi tahsis etmenin yanı sıra 1994 yılında GATT Anlaşmasına bağlı olarak imzalanmış olan ve halen genişletme görüşmeleri devam eden GATS – Hizmet Ticareti Genel Anlaşması alanına giren kamusal hizmet sektörlerinde piyasalaşmayı hızlandırma amacıyla özellikle eğitim ve sağlık alanlarında proje kredilendirmek. Grubun kendi tanımına göre, Dünya Bankası Grubu 100'ü aşkın ülkede yaşayan 4.7 milyar insanı kendi müşterisi olarak gören bir Para Kurumu. İlk kurucu olma sıfatıyla ve geleneksel olarak Bankanın başkanlığını ABD başkanları yürütüyor. Faaliyetleri: Grup, faaliyetlerini kendisine bağlı çeşitli kurumlar aracılığıyla sürdürüyor:

4.1 MIGA – Multilateral Investment Guarantee Agency: Çok Taraflı Yatırım Garantileri Ajansı Merkez: Washington D.C. Kuruluş: 1988. DB Grubunun bir üye kuruluşu olarak kurulan MIGA'nın amacı, gelişmekte olan ekonomilere yapılacak yabancı doğrudan yatırımları teşvik etmek için yabancı yatırımcılara siyasi risklere karşı belli düzeyde garanti (sigorta) sağlamak. MIGA'nın kuruluş sermayesi 1 milyar SDR (SDR: Special Drawing Right : Özel Çekme Hakkı, Gerek IMF gerekse DB Grubu ve kurumlarında işlev gören bir çeşit kaydi para). SDR'nin değeri ABD dolarına endekslenerek ve beşer yıllık periyotlarda belirleniyor. (Örn: 1990-1995 yılları SDR değeri için 1 SDR = 1.082\$) MIGA'nın sermaye payının ödenmesi ya da yükseltilmesi gibi hesaplamaları IMF tarafından yapılıyor. MIGA çerçevesinde yabancı sermayeye sağlanan risk sigortası ödemeleri, üye devletin MIGA sermayesindeki payı oranında yapılıyor. Şirketin tüzüğüne göre sigortalanabilecek riskler:

1- Kamulaştırma ve benzer önlemler, yabancı sermayenin karlılığını önleyici ya da azaltıcı her türlü yasal düzenleme risk tanımlaması içine giriyor.

2- Yabancı şirketin Hükümetle yaptığı sözleşmenin Hükümet tarafından ihlal edilmesi de risk tanımı içersinde

3- Kar ve sermaye transferlerinin üye devletlerin alacağı kararlar sonucu kısıtlanması ya da engellenmesi

4- Savaş ve sivil itaatsizlik durumları

MIGA'nın ana sözleşmesinde, yukarıda sayılan risk sigortası kapsamının, yabancı yatırımcı ve ev sahibi devletin ortak başvuruları halinde daha da genişletilebileceği ve Şirketin, başta BM, IMF ve WTO olmak üzere mevcut uluslar arası kuruluşlarla işbirliği içinde olacağı hükümleri de yer alıyor.

4.2 IFC – International Finance Corporation: Uluslar arası Finans Şirketi. Kuruluş:1956, Merkezi: Washington D.C. Şirketin amacı, gelişmekte olan ülkelerde özel sektör yatırımlarını teşvik etmek, verimsiz kamu kuruluşlarının özelleştirilmesini sağlamak, gelişmekte olan dünyadaki özel sektör şirketlerine finansman sağlanarak, uluslar arası finans piyasalarının derinlik kazanmasına katkıda bulunmak.

4.3 IBRD – International Bank For Reconstruction and Development: Uluslar arası Kalkınma ve Yeniden Yapılanma Bankası. DB-Grubunun 1948 yılında kurduğu bu şirket, grubun tüm banka işlevlerini yerine getirmektedir. Genellikle Dünya Bankası derken IBRD kast edilir. Kreditör konumundaki en büyük 7 ülke (G-7 veya G-Seven Countries) Banka hisselerinin %45'ine sahiptir ve Banka yönetiminde en fazla söz hakkı bu 7 ülkeye aittir. En büyük hissedar %17 oranındaki hissesi ile ABD'dir. IBRD, kuruluşunun ilk yıllarından itibaren az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere birer tane kalkınma bankası kurduktan suretiyle DB Grubunun bu ülkelere daha rahat nüfuz etmesini kolaylaştırmış, kapitalist ideolojinin dünya çapında yaygınlaşması ve finans piyasalarının gelişmesinde büyük etkisi olmuştur. IBRD, yalnızca gelişmekte olan ülkelere kredi sağlayan bir kuruluştur. Fakat Bankanın kayıtlarında "gelişmekte olan ülkelerin özel sektörlerinin gelişmesi, gelişmiş ülke şirketlerine yeni pazarlar yaratması bakımından büyük faydalar sağlamaktadır" denilmek suretiyle, verilen kredilerin aslında kapitalizmi sürdürebilmeyi hedeflediği anlatılmaktadır.

4.4 IDA – International Development Association: Uluslar arası Kalkınma Birliği. DB Grubunun alt yapı taşlarından biri olan Birlik, en yoksul ülkelere faizsiz ve 35-40 yıl vadeli kredi tahsis etmektedir. IDA tarafından en yoksul 40 kadar ülkeye tahsis edilen kredilerin toplamı yılda ortalama 6 milyar \$ dir.

4.5 ICSID–International Centre for Settlement of Investment Disputes: Yatırım Uyuşmazlıklarını Çözmek için Uluslar arası Merkez. ICC-Uluslar arası Ticaret Odası Tahkim Kurulunun yanı sıra dünyada en fazla işlev gören tahkim kurullarının başında gelen ICSID, başta DTÖ olmak üzere pek çok kapitalist yapı için de bir mahkeme gibi görev yapmaktadır. Kurul, yabancı yatırımcılar ile ev sahibi konumundaki hükümetler arasındaki yatırım

uyuşmazlıklarını çözüme kavuşturup, karara bağlamaktadır. ICSID'in doğal başkanı, DB Grubunun başkanıdır. Bir mahkeme gibi işlev görmesine rağmen ICSID tahkim panellerinin üyelerinin hukukçu olma zorunluluğu yoktur, fakat üyelerin yatırım ve ticaret konusunda uzmanlaşmış olmaları listeye girebilmeleri için bir ön şarttır.

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı. Kuruluş : 1960, Merkezi : Paris, Halihazırda üye devlet sayısı: 30. OECD, MAI-Multilateral Agreement on Investment (Çok Taraflı Yatırım Anlaşmasının 1995-1998 yılları arasında görüşülüp, taslak haline getirildiği kurumdur. MAI, Fransa'nın görüşmelerden çekilmesiyle birlikte OECD'de imza altına alınmadan vaz geçilmiştir. Şimdilerde ise, Doha'da başlayan yeni ticaret raundunun

Yatırımlar ve Rekabet başlıklı anlaşmalarının dizaynında tekrar kullanıma girmiş bulunuyor.

WEF – World Economic Forum: Dünya Ekonomik Forumu. Örgüt ilke kez 1972 yılında Dünya Ekonomi Vakfı adıyla ve dünyanın en büyük 1000 şirketinin katkılarıyla kuruldu. Bu 1000 şirket aynı zamanda Vakıf (şimdiki Forum) üyelerini de oluşturmaktadır. Sermaye çevrelerinin yanı sıra politik ve akademik çevrelerin de katıldığı yıllık Forum toplantıları geleneksel olarak İsviçre'nin Davos kentinde yapılmakla birlikte bunun istisnaları da olmuştur. Örgütün adı 1987 yılında Vakıf'dan Forum'a dönüştürülmüştür. WEF, çalışmalarını küresel ve bölgesel olmak üzere iki ayrı düzeyde planlamakta, politikalarını da bu düzeylerde üretmektedir. Özellikle Uruguay Raundu sırasında WEF üyeleri tarafından yürütülen lobi çalışmaları sonucunda, raund gündemi öngörülenin ötesinde geniş tutulmuş, tarım ve hizmet sektörleri de GATT sürecine dahil edilmiştir. WEF, Birleşmiş Milletlerde danışmanlık (?) statüsüne hak kazanmış bir örgüttür.

WTO – World Trade Organisation: Dünya Ticaret Örgütü. Kuruluş 1.1.1995, Merkezi Cenevre, halihazırdaki üye devlet sayısı 144. Devletler arasındaki ticari ilişkilerin kurallarını belirleyen tek uluslar arası örgüt. Örgütün kuruluşuna ilişkin karar, GATT-Uruguay Raundu sonunda, 1994 yılında imzalanan Marakeş Anlaşmasıyla alındı. WTO'nun 2002 bütçesi : 143 milyon İsviçre Frangı. Cenevre'deki Merkez'de halihazırda mevcut istihdam 550 kişi. 1.1.2002'deki Genel Başkan: Mike Moore. Örgüt düzeyinde imzalanan anlaşmalar toplam 144 ülkenin halklarını doğrudan etkiliyor ve bu ülkelerde uluslar arasılaşabilmeyi başarmış (!) sermaye grupları da bu anlaşmalardan besleniyor.

WTO KAPSAMINDA İMZALANMIŞ OLAN ÇOK TARAFLI VE EKSERİYETLİ ANLAŞMALAR

GATT–The General Agreement on Tariffs And Trade: Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması. İkinci Dünya Savaşı sonlarına doğru, savaş sonrasında, dünya ekonomisi ve ticaretinin uluslar arası kurallar üzerinden yürütülmesini sağlamak amacıyla bir dizi milletler arası müzakere

gerçekleştirildi. Bunlar içinde en önemli olanı, New York, Londra ve Cenevre'deki hazırlık amaçlı toplantıları müteakiben 1947'de Küba-Havana'da toplanan Birleşmiş Milletler Ticaret ve İstihdam Konferansıydı. Bu Konferansın sonunda, bir Uluslar arası Ticaret Örgütü (ITO-International Trade Organisation) kurulmasını karar altına alan Havana Şartı kabul edildi. Şart'a göre, Konferans katılımcısı 23 ülke, ithalatta uygulanmakta olan gümrük vergilerini büyük oranda azaltma konusunda aralarında anlaşta. Ancak, ABD'nin bu Şartı , ülke yasalarına geçirmeyi başaramaması dolayısıyla diğer ülkeler de taahhütlerinden caydılar ve ITO hiçbir zaman hayata geçirilemedi. Fakat, aynı ülkeler yine 1947 yılında, Havana Şartı'nda Ticaret Politikalarıyla ilgili bölümü, belli farklı koşullar da eklemek suretiyle tek bir anlaşmaya, GATT'a dönüştürmeye karar verdiler ve alelacele hazırlanan bir ön-protokolün yardımıyla GATT Anlaşması 1.1.1948'de resmen yürürlüğe girdi. Anlaşma, BM'den bağımsız bir şekilde uygulandıysa da, kuruluş kararının BM-Havana Konferansında alınması , Birleşmiş Milletlerin sanıldığı gibi kapitalizmin küreselleşme sürecinde sorumluluğu olmayan bir yapı olmadığını -daha pek çok kanıtın yanı sıra- bir kez daha ortaya koymaktadır. GATT anlaşması çerçevesinde bugüne kadar 9 ayrı ticaret raundu yapılmış, her raunda onlarca farklı anlaşma imzalanmıştır: Orijinal Görüşmeler (1947), Annecy Raundu (1949), Torquay Raundu (1951), Cenevre Raundu (1955-1956), Dillon Raundu (1960-1962), Kennedy Raundu (1964-1967), Tokyo Raundu (1973-1979), Uruguay Raundu (1986-1994) ve halen devam etmekte olan Doha Raundu (2001-....)

DTÖ'nün en önemli anlaşmaları, Kuruluş Sözleşmesinin eklerinde yer almaktadır:

- 1- DTÖ Kuruluş Anlaşması
- 2- Ek. 1 A: Çok Taraflı Mal Ticareti Anlaşması
 - (i) Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması 1994 (GATT)
 - (ii) Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması 1947 (GATT)
 - (iii) GATT'daki belli hükümleri açıklayıcı metinler
 - (iv) GATT'ın VI ve VII. Maddelerinin uygulanmasına yönelik anlaşmalar
 - (v) GATT'a ekli Marakeş Protokolü
 - (vi) Devlet Desteklemeleri Anlaşması
 - (vii) Tarım Anlaşması (AoA)
 - (viii) Sağlık, Temizlik uygulamalarına ilişkin anlaşma (SPS)
 - (ix) Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşması (ATC)
 - (x) Ticaret Önündeki Teknik Engeller Anlaşması (TBT)
 - (xi) Ticaretle bağlantılı Yatırım Tedbirleri Anlaşması (TRIMS)
 - (xii) Gemi Yükleme Denetimi Anlaşması
 - (xiii) Menşe Kuralları Anlaşması
 - (xiv) İthalat Lisans Prosedürleri Anlaşması
 - (xv) Koruyucu Hükümler Anlaşması

3- Ek. 1 B: Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) General Agreement on Trade of Services. GATS Anlaşması 1994 yılında Uruguay Raundu sonunda imzalanmış sağlıktan, eğitime, turizmde, mühendisliğin çeşitli dallarına, belediye hizmetlerinden, ulaşım ve telekomünikasyona kadar istisnasız bütün hizmet

alanlarını kapsayan bir anlaşma. 2000 yılı Ocak ayında yeniden başlayan genişletme müzakereleri halen devam ediyor. Yeni müzakerelerde belirlenen yöntemlere göre, anlaşmada sektörlere bağlı olarak değişecek iki tip gruplandırma yapılacak: Sınıflandırma (Classification) ve Salkımlandırma (Clustering). İkinci gruplama anlayışı yani salkımlandırma yönteminin uygulanacağı sektörlerde, ilgili ve bağlantılı farklı sektörler de anlaşma kapsamına dahil edilecek. Örneğin, Turizm sektörü anlaşması uyarınca, mühendislikten, su'ya, belediye hizmetlerinden, kent içi ve şehirlerarası ulaşım, enerji ve sağlık'a kadar insan (turist) ile ilgili bütün hizmet alanlarının piyasalaştırılması gerekecek.

4- Ek. 1 C: Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması (TRIPS)

5- Ek. 2 : Uyuşmazlıkların çözümü ile ilgili kural ve prosedürlerin anlaşılması

6- Ek. 3 : Ticaret Politikası İnceleme Mekanizması (TPRM)

7- Ek. 4 : Ekseri Çoğunluklu Ticaret Anlaşmaları:

- (i) Sivil Havacılık Ticareti Anlaşması
- (ii) Hükümet Satın Almaları Anlaşması

8- Kararlar ve Deklarasyonlar

- (i) En az gelişmiş ülkelerin yararına hükümlerle ilgili karar
- (ii) DTÖ'nün IMF ile ilişkisini anlatan deklarasyon
- (iii) Hizmet Ticareti ve Çevreye İlişkin Karar
- (iv) Finansal Hizmetlere İlişkin Karar

II- BÖLGESEL BİRLİKLER VE SERBEST BÖLGE ANLAŞMALARI

EU – European Union : Avrupa Birliği. Kuruluş: 1957–Roma Anlaşması. Bölgesel bloklar içinde en eski ve gerek siyasi gerekse ekonomik açıdan en fazla gelişmiş olanıdır. 15 Avrupa ülkesinin üye olduğu AB'nin resmi organları Avrupa Birliği Konseyi (Hükümet), Avrupa Birliği Komisyonu (Yürütme) ve Avrupa Parlamentosu olmakla birlikte, temel ekonomik kararlar çoğu zaman sermaye ittifakları (ERT-Avrupa Sanayicileri Yuvarlak Masası, UNICE-Avrupa İşveren Sendikaları Konfederasyonu, TAFTA, TEP ve TABD üyeleri) tarafından ve bu sermaye gruplarının ortak çıkarları doğrultusunda belirlenmektedir (örnek: Maastricht ve Amsterdam Anlaşmaları).

COTONOU Agreement/New ACP-EU Agreement–COTONOU Anlaşması ya da yeni haliyle ACP-EU Anlaşması, AB ile Afrika, Karayip ve Pasifik ülkeleri arasında imzalanmış bir ticaret anlaşmasıdır. Avrupa Birliğinin, kısaca ACP diye adlandırılan Afrika, Karayip ve Pasifik ülkeleriyle ticari ilişkileri ilk kez 1975 yılında imzalanan Lome Sözleşmesiyle başladı. Ancak, ACP ülkelerinde hızla yayılan ve derinleşen yoksulluk ve bu ülkelerin yaşadığı siyasi ve sosyal değişim süreçleri, AB'yi ve bölge ülkelerini Lome Sözleşmesini yeniden gözden geçirmeye zorladı. Lome Sözleşmesi imzalanırken, sözleşme bitim tarihi olarak belirlenen Şubat 2000 tarihi, AB-ACP ilişkilerine yeni boyutlar kazandırmak için büyük bir fırsat olarak

değerlendirildi ve daha 1998 yılında başlatılan yenileme müzakereleri 2000 Şubat'ında başarıyla (!) sonlandırıldı ve New ACP-EU Agreement, 23 Haziran 2000 tarihinde Benin'in Cotonou kentinde imzalandı. Bu anlaşma çerçevesinde AB, ACP ülkelerinde ihraç edilecek ürünler için sınırlarını açmayı kabul ederken, ACP ülkeleri de kapılarını AB sermayesine, hem de tüm korumacı düzenlemelerinden vaz geçerek açmayı kabul ettiler.

APEC–Asia Pacific Economic Cooperation: Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu. 1989 yılında 21 bölge ülkesi arasında kurulan APEC, serbest piyasa ekonomisinin bölgede yerleşmesini ve gelişmesini amaçlıyor. Üye ülkeler: Avustralya, Brunei, Kanada, Şili, Çin Halk Cumhuriyeti, Hong-Kong, Çin, Endonezya, Japonya, Kore, Malezya, Meksika, Yeni Zelanda, Papua Yeni Gine, Peru, Filipinler, Rusya, Singapur, Milliyetçi Çin, Taynad, ABD, Vietnam. APEC, hükümetler arası bir forum olup, dünyanın en büyük pazarında serbest piyasa kapitalizmini sorunsuz bir şekilde işler hale getirmeyi amaçlıyor. Bu anlamda, kuruluşundan beri bölge ülkelerinin yasal düzenlemelerinde yer alan ticari engeller aşama aşama kaldırılmış ve özellikle Uruguay Raundu sırasında 100'ü aşkın GATT üyesinin Uruguay'ın ağır koşullu anlaşmalarını kabul etmelerinde çok önemli bir rol oynamış. Bu süreçte anlaşmaların bazılarında itiraz eden ülkelere örnek olarak APEC gösterilmiş ve Uruguay Raundu başarısızlıkla sonuçlanacak olursa bundan en karlı çıkacak olan ülkelerin, benzer uygulamaları daha önce başlatmış olan APEC ülkeleri olacağı tehdidi kullanılmıştır. 1989 yılından itibaren APEC çerçevesinde uygulanan politikalar sonucunda sanayi ve hizmet şirketlerinin yanısıra ülkelerin ticaret ve yatırım politikalarında da yeniden yapılanmaya gidilmiş, böylece Asya-Pasifik Bölgesi yabancı yatırımcılar için cazip hale getirilmiştir.

MERCOSUR–6 Latin Amerika ülkesi arasında oluşturulan bir serbest ticaret bloğu (26 Mart 1991) Üye ülkeler: Arjantin, Paraguay, Brezilya, Uruguay, Bolivya ve Şili. MERCOSUR ülkeleri, bu yeni bloğun oluşumundan itibaren yatırım ve ticaret rejimlerinde önemli değişiklikler yapmış ve kendi aralarındaki ticarete uygulanmakta olan sınırlayıcı kuralları kaldırmışlardır.

NAFTA – North Americas Free Trade Agreement : Kuzey Amerika ülkeleri serbest ticaret anlaşması (1994) . Anlaşmaya taraf ülkeler: ABD, Kanada ve Meksika. Nafta kapsamında, söz konusu üç ülke arasındaki ticaret ve yatırımlar liberalize edilmiş, ilk kez olarak yabancı şirketlere, anlaşma ülkelerini uluslar arası tahkim kurullarında tek taraflı olarak dava etme hakkı tanınmıştır. 1994-2001 yıllarında yatırımcıların ABD, Kanada ve Meksika hükümetlerine karşı açtığı yüzlerce tahkim davası bulunmakta olup; bu davaların hemen hepsinde yatırımcılar kazanmış, devletler ise kaybetmiştir.

TAFTA – Transatlantic Free Trade Agreement/ NTM – New Transatlantic Marketplace : Atlantik Ötesi Serbest Ticaret Anlaşması. ABD ve AB kurumları arasındaki ilk resmi görüşmeler 1994 yılında TAFTA adı ile başladı. Fakat

Fransa'nın sert tepkisi sonrasında A. Komisyonu Atlantik'in iki yakasında devasa büyüklükte serbest bölgeler oluşturulma konusunda ısrarcı davranmaya çekindi. Bu gelişmeye rağmen , Yeni Atlantik Ötesi Pazar (New Transatlantic Marketplace – NTM) isimli anlaşma Aralık 1995'de Madrid'de toplanan AB-ABD zirvesinde onaylandı. Bu tarihten itibaren NTM'nin işinin çok önemli bölümü, gayri resmi bir sermaye ittifakı olan TABD içersinde kotarıldı. Ancak, son zamanlarda AB Komisyoneri Sir Leon Brittan, NTM'nin istediği kadar hızlı çalışmadığından şikayet ediyor ve yeni, çok daha kapsamlı bir liberalizasyon anlaşmasının imzalanmasını istiyor. NTM kapsamında öngörülen atlantik ötesi önerilerin başında, 2010 yılına kadar tüm gümrük tarifelerinin sıfırlanması (kaldırılması) geliyor. Fakat A.Komisyonu, Tarife Dışı Engeller konusunun daha ciddi bir sorun olduğunu belirtiyor ve çoğunlukla "görünmeyen engeller" şeklinde işlev gören (!), yerelliklerdeki tüm sosyal norm ve düzenlemelerin değiştirilmesi gerektiğini savunuyor. Tarım sektörü, NTM'den muaf tutulurken, genetik değişikliğe uğratılmış gıda ürünleri dahil olmak üzere tüm gıda ürünleri anlaşma kapsamına dahil edildi. AB'ye yakın çevreler, Komisyonun hedeflediği NTM'de -ileriki aşamalarda- tıp hizmetlerinden, enerji, deniz ulaşımı, hukuk ve eğitim hizmetlerine kadar pek çok hizmet sektörünün de yer alacağını belirtiyor (*Corporate Europe Observer, May, 1998 Issue*).

TABD – Transatlantic Business Dialog : Atlantik ötesi Sermaye Diyaloğu. İlk kez 1995 yılında oluşturulan platformun resmi bir statüsü bulunmuyor ancak işlevi son derece hayati. TABD'nin ilk konferansı Kasım 1995'de İspanya'nın Sevilla kentinde toplanmış.

TABD'nin kuruluş amacı, ABD ve AB şirketlerinin -kendi ülke yöneticileriyle işbirliği içersinde (ABD'nde Hükümet, AB'de ise Komisyon düzeyinde) – bu iki ekonomik bloğun sermaye gruplarının ortak çıkarları doğrultusunda öneriler geliştirmek ve yönetimlere kabul ettirmek için lobi faaliyetinde bulunmak. Örgütün politik öneri geliştirdiği konular arasında, Dünya Ticaret Örgütünün gündem içeriği ve anlaşma detaylarının belirlenmesi de bulunuyor. Örneğin, Kasım-2001 WTO-Doha Raundu anlaşmalarının sürekli yapılandırılmaya açık bir şekilde (built-in) dizayn edilmesi önerisi (kabul edilmiştir) TABD tarafından geliştirilmiş ve WTO'ya iletilmiştir. Sermayenin uzun vadeli çıkarlarına yoğunlaşan TABD içinde, büyük şirketlerin yönetim kurulu başkanlarının (CEOs) kaygı ve önceliklerini esas alarak çalışmalar yürüten bir de "Uzmanlar Kurulu" bulunmaktadır. Örgütün halen iki başkanı bulunuyor:

ABD-Boeing'den Bob Bott ve AB-BAE Systems'dan Tony Barry. TABD'nin 2002 yılı için belirlediği öncelikle alanlar şunlar: Sermaye Piyasalarında tam serbestiyet ; Erken Uyarı Mekanizmaları üzerinden ticari uyumsuzlukların en aza indirilmesi; Elektronik Ticaretin geliştirilmesi; ulusal düzenlemelerin sermaye üzerindeki olumsuz etkilerinden kaçınmak için bütün düzenlemelerin uluslar arası normlara uygun hale getirilmesi; Doha'daki WTO gündeminin izlenmesi ve tavizsiz yürütülmesi

FTAA- Free Trade Area of Americas: Amerikalar arası Serbest Ticaret Bölgesi. FTAA'nın ilk toplantısı 1994 yılında Miami'de yapıldı. Bu bölgesel serbest ticaret anlaşması kapsamında ABD, Kanada ve Meksika'nın yanı sıra bütün Latin Amerika ülkeleri de dahil olmak üzere toplam 34 ülke var. Anlaşma dizaynı sürecinin 2005 yılında tamamlanması hedefleniyor. NAFTA Anlaşması örnek alınarak hazırlanan taslak anlaşma metni, MAI anlaşmasının da hemen hemen bütün hükümlerini kapsıyor.

TEP – Transatlantic Economic Partnership: Atlantik Ötesi Ekonomik Ortaklık – Atlantik'in iki yakası arasında ve esas olarak ABD ve AB ülkeleri arasında dizayn edilmiş resmi düzeyde bir serbest ticaret platformu. 18 Mayıs 1998'de Londra'da toplanan AB-ABD Zirvesinde, zirve liderleri yatırım ve ticaret alanında eylem birliğine gitmek, ikili ve çok taraflı işbirliğini geliştirmek ve yoğunlaştırmak için bir dizi unsurun tanımlandığı TEP-Atlantik Ötesi Ekonomik İşbirliği'ni kurma konusunda ortaklaşa hazırlanmış bir tebliği onayladılar. Bu unsurların bir bölümünün (yatırım ve ticaret önündeki engellerin kaldırılması ve AB ile ABD'nin uluslar arası örgütlerdeki pozisyonlarının ortaklaştırılması gibi) işbirliği üzerinden belirlenmesi kararlaştırıldı. TEP, 1999 yılında ABD'nin Seattle kentinde yapılan WTO 3. Bakanlar Konferansında iki bloğun önerilerini ortaklaştırmış, fakat farklı nedenlerden ötürü öneriler hayata geçirilememişti. TEP, resmi ve devletler arası bir işbirliği örgütüdür. TEP içersinde ele alınması karar altına alınan konu başlıkları şunlardır: WTO müzakerelerinde izlenecek yöntemler [tek girişim (single undertaking), geri dönüşü olmayan kurallar (stand still principle)]; Uyuşmazlıkların çözümü (uluslar arası tahkim); Şeffaflık; WTO Anlaşmalarının uygulanması; Tarımda liberalizasyon; Ticaretin kolaylaştırılması; Sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergilerinin kaldırılması; Fikri mülkiyet hakları; Yatırımlar ve Rekabet (Doha Raundunda karar altına alınan bu anlaşmanın metni hazırlanırken MAI anlaşması metni kullanılıyor); Elektronik Ticaret; Hizmet ticaretinin liberalizasyonu; Hükümet Satın almaları.